

sensus ad discretionem boni et mali, nolite sequi cordis vestri iudicium, nolite abundare in sensu vestro; ne vos, tanquam rudes adhuc, versutus ille venator decipiat. Nam silvestribus illis et omnino bestialibus bestiis (saeculares homines loquor) apertos satis expandit laqueos, utpote quos facile capiendos esse non dubitat. Vobis autem, qui tanquam prudentiores cervi serpentes necatis (26), et desideratis ad fontem vivum, subtiliores occultat laqueos, et callidiora fraudis suae argumenta conquirunt. Unde, obsecro vos, humiliamini sub potenti manu Dei pastoris vestri, et aquiescite eorum consiliis, qui melius norunt venatoris illius versutias, edocti diuturno longi temporis exercitio, et crebris experimentis, tam in se, quam in multis.

1. Sed ecce quia jam venatores et bestias novimus; quisnam sit laqueus iste quaerendum est. Nolo ego advenire ex me, nec dubium aliquid tradere vobis. Ostendat nobis Apostolus laqueum istum: ipse enim venatorum illorum non ignorat cogitationes. Dic nobis, inquam beate Paule, quis sit laqueus iste diaboli, a quo se liberatam fidelis anima congratulatur. *Qui volunt, inquit, divites fieri in hoc saeculo, incidunt in tentationes, et in laqueum diaboli (Tim. vi, 9)* Ergone laqueus diaboli, divitiarum sunt huius saeculi? Heu quam paucos **S32** invenimus, qui ab hoc laqueo liberari exsultent! quam multos, qui dolent quod parum sibi videntur irretiti; et adhuc quantum possunt, ipsi se involvere et intricare laborant! Vos qui reliquistis omnia, et secuti estis non habentem ubi caput suum reclinarer, Filium hominis (*Luc. ix, 58*), exsultate, et dicite: *Quoniam ipse liberavit me de laqueo venantium*. Confitemini illi toto corde, tota anima, tota virtute, et ex ipsis medullis cordis gratias ei agite, dicentes: *Quoniam ipse liberavit me de laqueo venantium*. Et ut noveritis quam magnum sit beneficium hoc, et sciatis quae a Deo donata sunt vobis, audite quod sequitur: *Et a verbo aspero*. O homo, vel magis bestia, laqueum non timebas? Time vel malleum. *A verbo*, inquit, *aspero*. Quod est hoc verbum, nisi illud insatiabilis gehennae: *Affer, affer, percute, dilacera, cito interfice, velociter spolia detrahe?* Quod est verbum asperum, nisi, *tollatur impius ne videat gloriam Dei?* (*Isai xxxvi, 10*.) Quomodo exsultant venatores capta bestia, et clamant: *Tolle, tolle, infige verubus, infer prunis, et male bullientibus impone lebetibus?* Verbum asperum fuit, quod protulit domus exasperans, populus Iudaeorum: *Tolle, tolle, crucifige eum (Joan. xix, 15)*. Quam horribile verbum, quam asperum, quam crudele! Vere dentes eorum arma et sagittae, et lingua eorum gladius acutus. Hoc verbum asperum tu sustinuit, Domine. Cur, nisi ut nos liberares a verbo aspero? Sit jam pietatis tuae, ut non sustineamus nos, quod tu dignatus es sustinere pro nobis.

3. Respondent homines saeculares, cum eis suis (26) Vide S. Augustinum, Enarr. in psal. 41.

A demus agere poenitentiam, et dicunt: *Durus est hic sermo*. Nempe hoc est quod in Evangelio legimus. Loquebatur de poenitentia ipsa Dominus, sed in figura, tanquam his quibus non erat datum nosse mysterium regni Dei. Cumque audirent dicentem: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem*, dixerunt: *Durus est hic sermo, et abierunt retrorsum (Joan. vi, 61)*. Quid autem est manducare ejus carnem, et bibere sanguinem, nisi communicare passionibus ejus, et eam conversationem imitari, quam gessit in carne? Unde et hoc designat illibatam illud altaris sacramentum, ubi Dominicum corpus accipimus: ut sicut videtur illa panis forma in nos intrare; sic noverimus per eam quam in terris habuit conversationem, ipsum intrare in nos, ad habitandum per fidem in cordibus nostris. Cum enim justitia ingreditur, ille ingreditur qui factus est nobis a Deo Patre justitia. Sed et qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo (*I Joan. iv, 16*). Sed tamen adhuc multi nobis dicunt: *Durus est hic sermo*. Ergone durum est momentaneum hoc et leve tribulationis, quod supra modum in sublimitate aeternum pondus gloriae operatur in nobis? Durum est brevissimo et levissimo labore cruciatus illos et tormenta redimere, quae nullus terminus finiat, nullus animus sufficiat cogitare? Durum vobis videtur cum dicitur: *Agite poenitentiam?* (*Matth. iii, 2*.) Erratis; sed audituri estis aliquando verbum asperum, sermonem durum, auditionem malam: *Ite, maledicti, in ignem aeternum*. Ita dico vobis, hoc timete, hoc durum reputate: et invenietis quia jugum Domini suave est, et onus ejus leve. Si in se ipso suave illud credere necdum potestis, vel hoc non ignoratis, quoniam huius comparatione suavissimum est.

4. Vos autem, fratres mei, vos pennati, ante quorum oculos frustra jacitur rete; vos qui divitias huius aetuli penitus reliquistis, quid timeatis a verbo aspero, quando jam liberati estis a laqueo? Felix tu Idithum, pro quo psalmi quidam inscripti sunt (*Psal. xxxviii, lxi, lxxvi*), qui transilisti laqueum, ut omnino longe fieres a verbo aspero. Quibus enim dicitur: *Ite, maledicti, in ignem aeternum; Esurivi enim, et non dedistis mihi manducare (Matth. xxxv, 41, 42)*; quibus, inquam, dicitur, nisi his qui substantiam huius mundi habuere? Nunquid non valde exhilarantur ad verbum hoc corda vestra, et spirituali jucunditate replentur? Nunquid non pretiosior ducitis paupertatem vestram thesauris saeculi? siquidem ipsa est quae liberat vos a verbo aspero. Quomodo namque a nobis **S33** exigit Deus, quod pro ipsius amore relictum est? Et tamen etiam hoc facitis, et de labore manuum vestrarum Christus alitur et vestitur, ut nihil desit. Agite ergo gratias, exsultate et dicite: *Quoniam ipse liberavit me de laqueo venantium, et a verbo aspero*. Exsultate, inquam, sed adhuc interim cum tremore. Laetos vos esse volo, sed nondum securos; gaudentes in Spiritu

sancto, sed tamen paventes adhuc, et caventes a recidivo.

5. Quid enim vobis ultra pavendum est? Unum utique, idque gravissimum, peccatum Iudae, peccatum apostasiae. Bene enim factum est, ut pennas acciperetis sicut columbae, et volaretis ad requiescendum. Nam in terra non erat requies, sed labor, et dolor, et afflictio spiritus. Quid ergo timendum est sic volanti, nisi ne forte cadaver vel simile aliquid in terra videat, cujus desiderio tractus videatur a venatoribus illis pessimis, et praeparatis laqueis capiatur, et sint novissima hominis illius pejora prioribus? Hoc, inquam, omnino timendum est, ne quis aut corde solo, aut etiam corpore ad vomitum revertatur. Legimus enim de filiis Israel, quia corde redierunt in Aegyptum (*Num. xiv, 3*). Nam corpore reverti, clausum post eorum talos Rubrum mare prohibebat. Hoc est quod vehementer singulis quibusque timendum est, ne quando forte eatenus Deum offendant, ut manifeste abjiciantur et evomantur ab eo: aut si pudor neget apostasiam corporis, tepor ipse paulatim ingerat apostasiam cordis; ut videlicet sub habitu religionis cor saeculare gerant, et quidquid saecularis consolationis invenire potuerint, amplectantur. Neque enim sumus nos Apostolo sanctiores, qui tamen verebatur ne forte, cum aliis praedicasset, ipse reprobus efficeretur (*I Cor. ix, 27*). Sed id tamdiu timendum est donec laqueus contritus sit, donec corpus istud anima deposuerit. Nam et ipsum corpus laqueus quidam est: unde et oculus legitur animam depradari (*Thren. iii, 51*). Minime ergo decet esse securum hominem, qui secum portat laqueum suum: imo vero bonum est magis habitare in adjutorio Altissimi, ut per eum possit laqueus evitari.

SERMO IV.

De versu quarto. « Scapulis suis obumbrabit tibi, » etc.

1. Confitenti humiliter, et devote gratias referenti, non immerito ampliora beneficia promittuntur. Nam qui fidelis invenitur in modico, jure constituetur super multa? sicut e contrario accipiendis indignus est qui fuerit de acceptis ingratus. Itaque devotae illi gratiarum actioni respondet Spiritus: Non id solum, inquiens, faciet, sed et *scapulis suis obumbrabit tibi*. Credo in his scapulis geminam Dei promissionem intelligendam, vitae scilicet ejus quae nunc est, pariter et futurae. Si enim solum promitteret regnum, et in itinere deesset viaticum, omnino conquererentur homines, et responderent: *Magnum quidem est quod promittitur, sed perveniendi illuc nulla facultas datur*. Propterea qui post hoc saeculum vitam promisit aeternam, ipse dandum etiam in hoc saeculo centuplum providentissima pietate promisit (*Matth. xix, 29*). Quid jam excusationis habes, o homo? Profecto obstructum est os loquentium iniqua. Quid plus afferet inimicus ad tentandum, nisi quia longa futura est vita tua? Et si grandis tibi restat via, cur

hoc timeas, cui fortis cibus datur, ne deficere possis in via? Eliae utique cibus allatus est ab angelo, quo nullus in humana consuetudine vilior invenitur, scilicet panis et aqua: tanta tamen in eo fortitudo collata est, ut quadraginta diebus ambulans non fatigaretur nec esuriret (*III Reg. xix, 5-8*). Vis tibi hunc cibum ab Angelis ministrari? Mirum valde, si non vis.

2. Quod si cibem hunc desideras, et angelica ministeria non superba, sed humili magis ambitione requiris; audi quomodo scriptum sit de Domino, quia tentante diabolo, et suadente ut de lapidibus faceret **S34** panem, restitit, et dixit: *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei*. Deinde tentationibus superatis, et tentatore fugato, accesserunt angeli, et ministrabant ei (*Matth. iv, 3-11*). Et tu ergo, si vis habere ministerium angelorum, fuge consolationes saeculi et tentationibus resiste diaboli. Renuat consolari anima tua in aliis, si vis in Dei memoria delectari. Cum esuris, currere suadet ad panem: at tu potius audi dicentem, *Non in solo pane vivit homo*. Cur enim tanta varietate distraheris, ut modo cibum, modo potum, modo vestem aut lectum, nisi pro sola corporis necessaria sustentatione requiras, qui in uno, id est in verbo Dei, potes haec omnia invenire? Manna enim est, omnem saporem habens, et odoris delectationem; requies est vera et sincera, suavis et salubris jucunda et sancta.

3. Haec est promissio vitae praesentis. Nam promissionem futurae quis explicet? Si expectatio justorum laetitia (*Prov. x, 28*), et tanta laetitia ut omne quod desideratur in saeculo non valeat ei comparari; ipsum quod expectatur, quid erit? Oculus non vidit, Deus, absque te, quae praeparasti diligentibus te (*Isai. lxiv, 4*). Sub his itaque scapulis quatuor nobis beneficia conferuntur. Sub his enim abscondimur: sub his ab incursu [alias] occursu] accipitrum et milvorum protegimur, quae sunt aereae potestates: sub his umbraculum salubre refrigerat nos, et repellit nimium solis fervorem: sub his quoque alimur et fovemur. Ait enim Propheta in alio psalmo: *Quoniam abscondit me in tabernaculo suo in die malorum (Psal. xxvi, 5)*: id est, dum adhuc dies mali sunt, et in terra aliena sumus, quae data est in manus impii, in qua non est regnum pacis, nec Deus pacis regnat in ea. Nam si regnat, quid est quod orantes dicimus: *Adveniat regnum tuum?* (*Matth. vi, 10*.) Necesse igitur est abscondere interim, si quid habemus boni; quoniam thesaurum regni caelorum, qui invenit homo, abscondit (*Matth. xiii, 44*). Propter quod etiam corporaliter in claustris et in silvis abscondimur. Et si scire vultis quantum in hac absconsione lucratur, credo nullum hic esse qui, si quartam partem eorum quae facit, in saeculo actitaret, non adoraretur ut sanctus, reputaretur ut angelus: nunc autem quotidie tanquam negligens arguitur et increpatur. Parumne hoc lucrum ducitis, quod non reputamini sancti

antequam sitis? An non timetis ne forte vili mercede hic recepta, in futuro mercedem non habeatis? Necessaria est ergo hæc absconsio non solum ante oculos aliorum, sed etiam multo magis ante te ipsum. Hoc enim habet Dominica illa sententia: *Cum feceritis omnia quæ præcipiuntur vobis, dicite: Servi inutiles sumus; quod debuimus facere fecimus* (Luc. xvii, 10). Væ enim nobis si non fecissemus! Et hæc est utique magna virtus et summa securitas, quando et pie vivis; et tamen plus attendis quæ desunt tibi, quam quæ obtinuisse videris, oblitus quæ retro sunt, et extendens te in anteriora. Hæc igitur est absconsio, quam sub scapulis Domini præstari dixeramus; qualis forsitan absconsio fuit vel obumbratio quæ Mariæ facta est a Spiritu sancto ad celandum videlicet tam incomprehensibile sacramentum.

4. De protectione quoque idem iste propheta ait: *Obumbrasti super caput meum in die belli* (Psal. cxxxix, 8). Sicut enim videns venientem accipitrem mater expandit alas suas, ut pulli subeant, et habeant tutum refugium: sic nobis parata, et quodammodo dilatato sinu extensa est summa illa et ineffabilis pietas Domini nostri. Unde et supra dixit *Quoniam refugium meum es tu*. Jam vero sub ipsis quoque scapulis et umbraculum salubre, et protectionem habemus. Sicut enim iste corporeus sol, licet bonus sit et valde necessarius, tamen et fervor ejus si temperatus non fuerit, infirmo capiti, et splendor infirmis oculis nocet, nec est solis culpa, sed infirmitatis: sic etiam Sol justitiæ est. Unde et dicitur: *Noli nimium justus esse* (Eccl. vii, 17). Non quod justitia bona non sit; sed quia, dum adhuc infirmi sumus, oportet ipsa bona gratia temperari, ne forte elationis aut indiscretionis vitium incurramus. Quid enim est quod incessanter orantes et supplicantes non possumus **835** ad eam, quam desideramus, gratiæ abundantiam pervenire? Putatis quia avarus aut inops factus est Deus, impotens aut inexorabilis? Absit hoc, prorsus absit! sed ipse cognovit figmentum nostrum, et scapulis suis obumbrat nobis. Non tamen a petitione propterea cessandum est: quia etsi non dat ad satietatem, dat tamen ad sustentationem: etsi cavet nobis a fervore nimio, tamen fovet nos tanquam mater calore suo. Hoc est enim quartum quod diximus sub scapulis ejus nobis præstari, ut tanquam pulli calore materni corporis foveamur, ne foris vagantes moriamur, refrigerante nimirum charitate; quæ non diffunditur in nobis nisi per Spiritum qui datur nobis. Sub his igitur pennis ejus securus sperabis, ut videlicet de exhibitione præsentium munerum firma sit expectatio futurorum.

SERMO V.

De versu quinto, «Scuto circumdabit te veritas ejus.»

1. *Vigilate et orate, ut non intretis in tentationem* (Marc. xiv, 38.) Et quis hoc dixerit, scitis, et tempus scitis: Domini enim est verbum istud instante jam passione sua. Et attendite quoniam ipse quidem

erat passurus, et non discipuli: nec tamen pro se dicebat orandum, sed pro illis. Unde ad Petrum ait: *Ecce Satanas expetivit vos ut cribaret sicut triticum: ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua; et tu aliquando conversus confirma fratres tuos* (Luc. xxii, 31, 32). Si tantum illos oportebat timere in passione Domini, quantum nobis timendum est, fratres, in passione nostra? Vigilate proinde et orate, ut non intretis in tentationem, quoniam undique circumdati estis tentationibus. Unde et legisit quia *tentatio est vita hominis super terram* (Job, vii, 1). Itaque si tot tentationibus plena est vita nostra, ut non immerito tota ipsa tentatio debeat appellari; pervigili circumspectione opus est et oratione, ne inducamur in eam: unde est et illud in oratione Dominica, *Et ne nos inducas in tentationem*. Quia ergo undique sic circumdati es tentationibus, scuto circumdabit te veritas ejus, ut, quemadmodum undique bella, ita undique sint et præsidia. In quo et omnino illud manifestum est, spirituale scutum esse oportere quod circumdare potest. Veritas autem circumdat, quia verax qui promittit, et sic exhibet ut promittit. *Fidelis Deus*, ait Apostolus, *qui non patietur vos tentari supra id quod potestis*. (I Cor. x, 13.)

2. Non incongrue sane scuto comparatur gratia divinæ protectionis, quod in superiori parte amplum et latum est, ut caput humerosque custodiat; in inferiori vero strictius, ut minus oneret, maxime quod graciliores sint tibiæ, nec tam facile vulnerentur, sed nec adeo periculosum sit illis in partibus vulnerari. Sic omnino sic militibus suis Christus ad inferiora tuenda, id est carnem, magnam, ut ita dixerim, strictitatem atque penuriam rerum temporalium donat; nec vult eos illarum multitudine prægravari, sed ut victum et vestitum habentes, quemadmodum, ait Apostolus, his contenti simus (I Tim. x, 13); in superioribus vero ampliore latitudine, et abundantiam gratiæ spiritualis. Sic enim habes: *Primum querite regnum Dei et justitiam ejus, et omnia adjicientur vobis* (Matth. vi, 33). De victu utique dixit et vestitu, unde dixerat sollicitos esse non debere. Nam et hæc ipsa Pater noster cælestis benignissima pietate ministrat, ob duplicem scilicet causam: ne vel omnino crederemus infensum, si ista negaret, et sic desperaremus; vel illorum nimia sollicitudo, spiritualis exercitii fieret detrimentum. Sine his enim neque vivere, neque Deo servire est. Cæterum quanto strictius, tanto melius.

3. Itaque *scuto circumdabit te veritas ejus; non timebis a timore nocturno, a sagitta volante in die, a negotio perambulante in tenebris, ab incursu et daemonio meridiano*. Hæc sunt quatuor tentationes, quibus undique circumdati, necesse habemus circumdari etiam scuto Domini ut sit nobis a dextris et a sinistris, ante et retro. **836** Hoc enim præmonit vos esse volo, neminem super terram absque tentatione victurum, ut cui forte tollitur aliqua, alteram securus expectet: aut forte non securus, sed pavidus magis: et

sic petat ab ea liberari, ut nunquam sibi in corpore mortis hujus libertatem perfectam seu requiem audeat polliceri. Qua in re consideranda est nobis tam benigna erga nos divinæ pietatis dispensatio, ut quibusdam nos tentationibus patiatur diutius occupari, ne forte periculosiores occurrant: ab aliquibus vero citius liberet, ut possimus in aliis, quas nobis utiliores fore prævidet, exerceri. Verum considerandum nobis est, sed non modo, quæ sint istæ quatuor quas hic ponit. Credo enim quod et hoc ordine, quo hic numerantur, contra eos qui convertuntur insurgunt, et velut principes sunt omnium tentationum.

SERMO VI.

De altera parte versus quinti, «Non timebis a timore nocturno:» et de versu sexto, «A sagitta volante in die,» etc.

1. Solet in divinis Scripturis adversitas designari per noctem; et scimus quia adversus eos qui convertuntur, primum esse certamen de molestiis corporis consuevit. Caro enim, hactenus indomita, castigari et in servitutum redigi nequaquam æquanimitate patitur; sed adhuc memor recens perditæ libertatis, acrius concupiscit adversus spiritum, maximeque in his pœnis in quibus estis vos quotidie morientes, imo vero morte affecti tota die, quæ et supra vires sunt, et ultra naturam, et contra consuetudinem vestram. Quid igitur mirum si turbant ista, maxime eos qui necdum consueverunt, necdum satis in promptu habent recurrere ad orationem, refugere ad meditationes sanctas, ut sic relevetur diei pondus et æstus? Necessarium plane nobis inter ipsa nostræ conversionis initia scutum Domini, ut non timeamus a timore nocturno. Bene autem dicitur non timendum a timore nocturno, et non dicitur a nocte; quia non ipsa afflictio tentatio est, sed magis timor ipsius. Nam et omnes laboramus, cum tamen non omnes inde tentemur: et qui tentantur, multa magis timore futuræ pœnæ, quam præsentis dolore læduntur.

2. Quia ergo timor ipse tentatio est, congrue dictum est ei qui circumdatur scuto Domini, quod a tentatione hac non timebit. Forte impugnabitur, forte tentabitur, forte timebit noctem, sed non ei timor iste nocebit: magis autem si non fuerit dominatus, tunc immaculatus erit, et emundabitur, sicut scriptum est, quia territi purgabuntur (Job xli, 16). Caminus est timor iste; sed ut examinet, non exurat, veritas facit. Nocturnus plane et tenebrosus timor; sed facile hunc radius veritatis exsuperat. Ingerit enim oculis cordis nunc quidem peccata quæ fecimus; ut, quemadmodum de se propheta ait, etiam nos in flagella parati simus, annuntiantes iniquitatem nostram, et cogitantes pro peccato nostro (Psal. xxxvii, 18, 19), nunc vero æterna supplicia quæ meruimus, ut in eorum comparisonem quæ evadimus, universa quæ patimur delicias reputemus: nunc quoque cælestia præmia ad quæ tendimus, crebro videlicet memorantes quoniam non sunt condignæ passionibus hujus temporis ad futuram gloriam quæ re-

velabitur in nobis (Rom. viii, 18): nunc etiam ea quæ pro nobis pertulit Christus, ut crebro considerantes quanta sustinuit illa majestas pro inutilibus servis, erubescamus non sustinere vel parva pro nobis.

3. Sed fortasse prævaluit veritas, præsertim tam multiplex et usquequaque circumdans, non repellere modo, sed etiam expellere penitus hunc timorem. Nox præcessit: ut filius lucis et diei honeste ambulans, time sagittam. Leviter volat, leviter penetrat: sed dico tibi, non leve infligit vulnus, cito interficit. Nimirum sagitta hæc vana gloria est: non est unde hæc impugnet pusillanimes et remissos. Qui ferventiores esse videntur, ipsi paveant, ipsi sibi caveant in hac parte: nihilominus adhuc solliciti non deserrere scutum **837** inexpugnabile veritatis. Quid enim aliud tam contrarium vanitati? Nec sane huic opponenda sagittæ secreta illa et quodammodo intima veritatis exigimus: semetipsam noverit anima, de se teneat veritatem. Difficile prorsus, ni fallor, homo verbis laudantium hominem in vita sua abduci poterit altum sapere, si se intus ad lucem veritatis sollicita consideratione discutiat. Nonne enim si propriam cogitat conditionem, dicturus est sibi: *Quid superbis, terra et cinis?* (Eccli. x, 9.) Nonne si propriam consideret corruptionem, fateatur necesse est quoniam non est in eo bonum? Sed et si forte aliquid habere videtur, non inveniet, puto, quid respondeat Apostolo dicenti: *Quid habes quod non accepisti?* (I Cor. iv, 7.) et alibi: *Qui stat, videat ne cadat* (I Cor. ix, 12). Postremo si fideliter computet, facile illi erit advertere quod nec cum decem millibus possit occurrere ei qui cum viginti millibus venit ad se, et omnes justitias suas tanquam pannum menstruatæ reputari.

4. Eadem quoque veritas et eis nihilominus opponenda est tentationibus quæ sequuntur. Nec enim vel sic desistit hostis antiquus, sed ad callidiora forte convertitur argumenta. Firmam probavit utroque latere turrim: non est quod vel a sinistris pusillanimitate timoris, vel a dextris eam humanis concutere laudibus, in utraque jam molitione frustratus, attentet. Sed si viribus, inquit, dejicere nequeo, forte decipere possum alicujus ingenio proditoris. Quis, putas, erit hic proditor? Plane cupiditas, radix iniquitatis: ambitio subtile malum, secretum virus, pestis occulta, doli artifex, mater hypocrisis, livoris parens, vitiorum origo, criminum fomes, virtutum ærugo, tinea sanctitatis, excæcatrix cordium, ex remediis morbos creans, generans, ex medicina languorem. Contempsit vanam gloriam, ait, quoniam vana est: forte solidius aliquid affectaret, forte honores, forte divitias. Quantos hoc negotium perambulans in tenebris trudi fecit in tenebras exteriores, veste spolians nuptiali, et virtutum exercitia fructu pietatis evacuans? quantos pestis hæc nequiter supplantatos turpiter quoque dejecit, ut cæteri quique, quos latuit occultus effossor, subitam expavescerent ad ruinam? Quid vero hunc fovet vermem aliud

quam mentis alienatio, et obliuio veritatis? aut quid nisi veritas hunc prodendum vestigat proditorem, et negotium arguit tenebrarum? Nimirum hæc est quæ dicit: *Quid prodest homini si uniuersum mundum lucratur, se autem perdat, et detrimentum sui faciat?* (Math. xvi, 26.) et item: *Potentes, ait, potenter tormenta patientur* (Sap. vi, 7). Hæc est quæ sedula suggestionem reducit in mentem, quam sit in ambitu frivola consolatio, grave iudicium, usus brevis, finis ignotus.

5. Hucusque tentationes Domini: quartam inimicus non præsumpsit afferre (17). Illa enim de ignorantia est: nec dubitabat sapientissimum, qui sic moderabatur responsiones suas, ut in nullo unquam posset deprehendere quod quærebat. Prima siquidem tentatione esuriendi suadebat de lapidibus panem facere: sed ille nec posse, nec non posse respondens, cibum alium præterdit, dicens: *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei*. Secunda vero tentatione præcipitium suadebat, promittens quia non læderetur si Filius Dei esset; et sic videns omnis civitas laudaret eum et magnificaret: et nec esse se, nec non esse respondit. Tertia de ambitione fuit, quando omnia regna mundi promisit, si cadens adoraret eum (Matth. iv, 3-9). Videsne quod ambitionis via adoratio diaboli sit, qua videlicet ad honores et gloriam mundi perveniendum suis ille adoratoribus pollicetur? Quarta, ut dixi, tentatione apud eum abstinuit, cuius nimirum tantam esset expertus prudentiam ex responsis.

6. Quid utem adversus alios faciat, quos videt omnimodo diligere iustitiam, et odisse iniquitatem? Quid nisi ut iniquitatem palliet virtutis imagine? Quos enim perfectos boni noverit amatores, malum **338** eis sub specie boni non mediocris, sed perfecti persuadere conatur; ut cito consentiat qui magnopere diligit bonum, et facile qui currit, incurrat. Hoc est igitur dæmonium non modo diurnum, sed etiam meridianum. An non hoc timuit Maria, quando ad novam angeli salutationem expavit? (Luc. i, 29.) An non insinuabat Apostolus, cum diceret: *Non enim ignoramus cogitationes ejus?* (II Cor. ii, 11.) Ipse enim angelus satanæ transfiguratur se in angelum lucis (II Cor. xi, 14). An non denique hoc ipsum metuebant discipuli, quando videntes Dominum super mare ambulans, clamabant putantes phantasma esse? Et vide quam bene congruit, quod quarta vigilia noctis fuisse dicitur (Matth. xvi, 26, 25), quando contra tentationem quartam vigilasse discipuli perhibentur. Nec vero in re manifestissima nostro arbitror opus esse eloquio, quod videlicet sola sit veritas, quæ palliatam detegit falsitatem.

7. Quatuor has tentationes etiam in generali statu

(27) Quartam tamen affert infra, sermone 14, num. 4.

(28) Horstius addit, *abbatis aliisque dignitatibus*. Sed hæc verba desunt in aliis editis et in scriptis.

A Ecclesiæ haud difficile diligens considerator inveniet. Nonne enim timor nocturnus exercebat novelam adhuc Ecclesiæ plantationem, quando omnis qui occideret servos Dei arbitrabatur obsequium se præstare Deo? Demum persecutione cessante et die reddita, turbavit eam gravius et afflixit sagitta volans, quando exierunt aliqui de Ecclesia inflati spiritu carnis suæ, inanis et volatilis gloriæ cupidi: et volentes sibi facere nomen, linguas suas magnificando, diversa et perversa dogmata fabricaverunt. At nunc quidem pax a paganis, pax ab hæreticis, sed non est pax a falsis filiis. Multiplicasti gentem, Domine Jesu, sed non magnificasti lætitiā, quoniam multi sunt vocati, pauci vero electi. Omnes christiani, et omnes fere quæ sua sunt quærunt, non quæ Jesu Christi. Ipsa quoque ecclesiasticæ dignitatis officia in turpem quæstum et tenebrarum negotium transiere: nec in his salus animarum, sed luxuriam quærunt divitiarum. Propter hoc tondentur, propter hoc frequentant ecclesias, missas celebrant, psalmos decantant. Pro episcopatibus et archidiaconatibus (28) impudenter hodie decertatur, ut ecclesiarum redditus in superfluitatis et vanitatis usus dissipentur. Superest jam ut reveletur homo peccati filius perditionis, dæmonium non modo diurnum, sed et meridianum; quod non solum transfiguratur in angelum lucis, sed extollitur supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur (II Thess. ii, 4). Nimirum insidiatur crudelius calcaneo matris Ecclesiæ, a qua dolet caput suum esse contritum. Hic plane gravissimum erit incursus; sed ad hoc quoque Ecclesiam electorum Veritas liberabit, propter eos brevians dies (Matth. xxiv, 22), et dæmonium meridianum destruens illustratione adventus sui. Et hæc quidem dicta sint de tentationibus istis: nam et in sermone quodam super Cantica canticorum memini me super his tractasse similiter (29), cum meridiani hujus dæmonii mentio incidisset, ex occasione scilicet meridiani accubitus sponsi, quem sibi sponsa petierat indicari.

SERMO VII.

De versu septimo, « Cadent a latere tuo mille, et decem millia a dextris tuis, ad te autem non appropinquabit. »

D 1. In spe vivimus, fratres, nec deficiamus in tribulatione præsentis, quod in expectatione simus indefectibilem gaudiorum. Neque enim vana nobis hæc expectatio, aut dubia spes videtur, innixa nimirum æternæ promissionibus veritatis. Deinde etiam ex perceptione præsentium munerum firma est expectatio futurorum, et præsentis gratiæ virtus nimis credibiliter attestatur felicitatem promissæ gloriæ sine dubio securam. Nempe Dominus virtutum ipse est rex gloriæ: et in hymno quoque eundem votis vocamus [*alias*, cantamus] Patrem pe-

(29) Nempe in sermone 33 in Cantica. Unde patet hos sermones sub annum 1140 fuisse habitos: siquidem sermo 33 in Cantica post annum 1138 pronuntiatus est.

rennis gloriæ, Patrem potentis gratiæ (*Brev. feria 2, ad Laudes.*); cui et in psalmo canimus: *Quia misericordiam et 339 veritatem diligit Deus, gratiam et gloriam dabit Dominus* (Psal. lxxxiii, 12). Viriliter ergo sustineat in hoc sæculo pietas colluctationem, et persecutionem quamlibet æquanimitè patiatur. Quidni tolleret omnia, quæ ad omnia valet, promissionem habens ejus vitæ, quæ nunc est, et futuræ? Repugnet fortiter impugnantis: quia et repugnanti propugnator aderit indefessus, et triumphanti non deerit largissimus remunerator. *Scuto*, inquit, *circumdabit te veritas ejus.*

2. Necessaria plane insuperabilis protectio veritatis non modo interim in carne degenti, sed et postmodum exeunti: et nunc quidem ob periculosos conflictus, tunc vero ob monstruosos occursus spirituum malignorum. Nempe et sanctissimam illam gloriosi Martini animam voluit pars inimicæ nocere, et cruenta bestia sciens quod modicum jam tempus haberet, tota profecto insania malitiæ infatigabilis non est verita prope assistere ei quoque in quo nihil habebat. Imo vero ad ipsum etiam Regem gloriæ accedere impudentissima temeritas illa præsumpsit, sicut ipse testatur: *Venitenim princeps mundi hujus, et in me non invenit quidquam* (Joan. xiv, 30). Felix anima, quæ sic interim tentationum jacula scuto veritatis repulerit, ut nil prorsus venenatum in se coalescere passa, omnino non confundatur cum loquetur inimicis suis in porta. Nihil in me, funeste [*alias*, funestum], reperies. Felix quem sic circumdat clypeus veritatis, ut introitum quoque et exitum ejus custodiat: exitum utique ab hac vita, et introitum in futuram, quo videlicet nec moliat a tergo, nec a facie mali quidpiam inimicus attentet. Siquidem omnino opus erit illic custode, opus erit duce fidei, opus erit consolatore magno propter horribiles illas visiones; non minus quam hic adjutore et propugnatore contra invisibiles tentatores.

3. Glorificate itaque, dilectissimi, et portate interim Christum in corpore vestro, onus delectabile, suave pondus, sarcinam salutarem; etiamsi premere aliquando forte videtur; etiamsi interdum latera tundit, et flagellat recalcitrantem; etiamsi quandoque in camo et freno maxillas constringit et coeret; omnino feliciter. Esto ut jumentum, qui Salvatorem portas; sed non penitus ut jumentum. *Homo*, inquit, *cum in honore esset, non intellexit; comparatus est jumentis insipientibus, et similis factus est illis* (Psal. xlviii, 13). Quid enim tantopere vel plangit Propheta, vel arguit in homine similitudinem jumentorum, præsertim qui alio quodam loco de se loqui et dicere Deo non sine quadam congratulatione videtur: *Ut jumentum factus sum apud te, et ego semper tecum?* (Psal. lxxii, 23.) Puto, imo non puto, sed scio,

(30) Mariam absolute habent editi, etiam antiquiores: *quandam* addunt scripti; et recte quidem, cum hoc loco non agatur de Maria Deipara sanctissima, sed de alia quadam, nempe Cassabolita seu Castabolite, ad quam duæ exstant epistolæ sancto Ignatio martyri ascriptæ, in quibus « Christifera »

A similitudinem aliquam jumentorum homini commendari; sed plane non eam quæ in non intelligendo, et insipientiæ, sed patientiæ imitatione consistat. Neque enim succensentis similiter, sed ne plangentis quidem videretur vox, si dixisset: Homo cum sub onere Dei esset, non recalcitravit; ut jumentum factus est apud eum. Quis enim non illi jumento plurimum invideret, cujus in humili tergo ad commendationem ineffabilis suæ mansuetudinis dignatus est sedere Salvator, si cum illius tam pretiosi oneris gestatione intelligentiam quoque tam singularis habuisset honoris? Ut jumentum igitur esto, minime tamen jumentum: patienter quidem sustinens onus, sed honorem intelligens; sapienter et delectabiliter cogitans tam ipsius oneris qualitatem, quam propriam utilitatem.

4. Magnus ille Ignatius, discipuli quem diligebat Jesus auditor, martyr noster, cujus pretiosis reliquiis nostra dilata est paupertas, Mariam quamdam (30) in pluribus quas ad eam scripsit epistolis, Christiferam consalutat. Egregius plane titulus dignitatis, et commendatio honoris immensi. Nempe cui servire, regnare **340** est; gestare hunc, non onerari est, sed honorari [*alias*, ornari.] Cæterum num [*alias*, unde] ei, de quo nunc loquebamur, Salvatoris asello verendum ullatenus videbatur, ne sub illa tali sarcina deficere posset in via? An vero timendus ei aut luporum incursus, aut raptorum occursus; vel præcipitium, seu periculum aliquod sub tanto præside metuendum? Felix qui sic tulerit Christum, ut a Sancto sanctorum in sanctam civitatem mereatur induci. Non est omnino quod timeat, ne vel in via aliquod offendiculum, vel repulsam in janua patiatur. Illi nempe jumento viam parabant fideles populi (Matth. xxi, 7-9), huic angeli sancti: *Quoniam angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum*. Sed non sunt hæc præoccupanda modo; series magis ipsa Scripturæ expositionis ordine sequenda est.

5. *Cadent a latere, inquit, tuo mille, et decem millia a dextris tuis; ad te autem non appropinquabit*. Hic enim versus hodie nobis tractandus est; non ignoratis. In præcedenti sane capitulo quod novissime tractabatur, dictum est, si recolitis, quemadmodum a quatuor quibusdam maximis equidem, gravissimisque tentationibus hujus vitæ, protectio liberet veritatis; videlicet a timore nocturno, a sagitta volante in die, a negotio perambulante in tenebris, ab incursu et dæmonio meridiano. Quod igitur sequitur: *Cadent a latere tuo mille, etc.* futuræ magis vitæ arbitror assignandum. Unde et in principio sermonis hujus meministis adhuc, ni fallor, sententiæ apostolicæ, qua videlicet valere ad omnia pietatem, vitæ quoque ejus quæ nunc est, et futuræ salutatur. Quanquam eandem etiam salutationem præfert alia vulgata ejusdem Ignatii nomine epistola ad Mariam Deiparam. Verum hic sermo est de Maria illa, ad quamplures tunc circumferebantur epistolæ pro Ignatianis habitæ.